

miljöpartiet de gröna

LJUSDAL

LOKALT PROGRAM 2026-2030

Fastställt på Årsmöte 2026

Innehållsförteckning

DET GRÖNA LJUSDAL	3
MÄNNISKAN	4
Människosyn	4
Barn	4
Trygga och inspirerande skolor och förskolor	4
Äldre	4
Lika möjligheter fast vi är olika	5
Kultur	5
NATUR OCH MILJÖ	6
Varsamt jord- och skogsbruk	6
Strandskydd	7
Våtmarker	7
Mat	7
Giftig vardag	8
KLIMAT OCH ENERGI	9
Klimatet kan inte vänta	9
Energikällor	9
Transporter	10
Konsumtionsbaserade utsläpp	11
Klimatanpassning och risker i ett varmare klimat	11
EKONOMI OCH ORGANISATION	12
Ställ om	12
Hela kommunen	12
Pengar är inte allt...	13
...men kan ge mjuka värden	13
Arbeta mindre - lev mer	13
Jämlikhet & rättvisa	14
VÄRLDEN	15
SLUTORD	15

DET GRÖNA LJUSDAL

Ljusdal är en naturskön kommun med många möjligheter. Här kan människor finna ro i naturen och ett lugnare tempo. Här kan människor bli sedda i bygdgemenskaper – på gott och ont. Här frodas kultur och kulturarbetare i den hälsingska myllan och befolkningen är uppkopplad mot världen. Här finns möjlighet att skapa ett grönt och solidariskt samhälle med stärkta kommundelar och en hög grad av självförsörjning av livsmedel. Loos, Färila, Ramsjö, Ljusdal och Järvsö behöver utvecklas på sina olika sätt, liksom andra byar och samhällen.

I det här programmet utvecklar vi miljöpartister i Ljusdal hur vi ser på Ljusdal och världen. Våra tankar och visioner kommer vi att arbeta för i framtiden. Men hur väl vi lyckas genomföra våra idéer beror så klart på vilket väljarstöd vi får och vilka partier vi kan samverka med.

Vi vill att Ljusdal ska vara en plats där människor kan utvecklas och finna livskvalité. En plats där barn och ungas röster hörs och där äldre får det stöd de behöver för att uppleva mening i livet. En plats som erbjuder både trygghet och utmaningar, och där olikheter ses som en tillgång. Vi välkomnar varje person, oavsett ursprung, att leva några år eller resten av sitt liv i kommunen.

Ljusdal behöver ta krafttag för att minska miljö- och klimatavtrycket. Energianvändning behöver minska och anpassas till när det finns stor tillgång. Fossil energi ska så snabbt som möjligt ersättas av förnyelsebara energislag. Miljöpartiet i Ljusdal vill skydda och främja småskalighet och biologisk mångfald och vill att kommunen ska sluta använda trakthyggesbruk i sina egna skogar. Maten som serveras ska vara ekologiskt framtagen och närproducerad. Upphandlingar och kapitalplaceringar ska vara etiskt och miljömässigt hållbara.

Miljöpartiet i Ljusdal står upp och skyddar omsorg och skola mot ogenomtänkta besparingar. Förslag som ser bra ut på papper och i tabeller måste granskas utifrån deras effekter för människor och miljö och på lång sikt. Det ska finnas tillgång till skola, omsorg och grundläggande service i hela kommunen. Det behövs bättre kollektivtrafik framförallt i de västra och norra delarna av kommunen.

Vi tror att många skulle må bra av att arbeta mindre och leva mer. Livskvalité är viktigare än status, och när de största behoven är täckta ger mer pengar oftast inte mera lycka. En arbetstidsförkortning skulle kunna minska sjukskrivningar, ge föräldrar mer tid med sina barn och ge mer tid till kultur, fritid och föreningsliv. Kanske skulle det också göra att de som har för mycket tid, de som söker jobb utan att få det, skulle lättare komma in på arbetsmarknaden.

Ljusdal är en liten del i världen. Miljöpartiet i Ljusdal vill utifrån denna plats vara en del i den samhällsomställning som så tydligt behövs i världen. Våra politiska insatser bygger på solidaritet, förståelse för olikheter och en insikt om att stora klyftor i samhället skapar splittring, avund och lidande. Det vill vi ändra på. Långt ifrån allt detta rör vi på i kommunen men riktningen ska vara klar.

MÄNNISKAN

Människosyn

Människan är en kreativ och empatisk varelse som vill och kan ta ansvar.

Vi vill ge människans positiva kraft näring och skapa möjligheter för alla att utifrån sina unika förutsättningar kunna bidra till ett bättre samhälle. Den fantastiska mångfalden i människors synsätt och idéer är en rikedom.

Barn

Varje barn har rätt till ett tryggt och meningsfullt liv. Barn ska få stöd och hjälp för att utvecklas till trygga vuxna. Det är lättare och billigare att uppfostra trygga barn än att laga trasiga vuxna. Än viktigare är att värna barnets och barndomens egenvärde och att verkligen förstå att barnet har rättigheter i nutid. Människovärdet är okränkbar från födseln och är inte något en människa får när hen fyller 18. Precis som alla människor är barnet kreativt, empatiskt och kan ta ansvar utifrån sina förutsättningar.

Sedan 2019 är barnkonventionen lag i Sverige. Det behövs en strategi för hur kommunen ska leva upp till barnens rättigheter. Barn och unga ska ha makt och förutsättningar att styra sina egna liv. Det är viktigt att i det kommunala beslutsfattandet finns utrymme för barns röster.

Föräldrarnas inkomster ska inte vara avgörande för barnens rättigheter. Oavsett individuella och ekonomiska förutsättningar, samt oberoende av kön, sexuell läggning, funktionsvariation etc, ska alla barn och ungdomar ha möjlighet att delta i meningsfulla fritids- och kulturaktiviteter. Det behöver finnas en mångfald av mötesplatser och aktiviteter där barn och ungdomar kan agera och existera tillsammans med närvarande, trygga och inlyssnande vuxna.

Trygga och inspirerande skolor och förskolor

Alla elever har rätt att bli sedda och hörda och varje elev har rätt till de resurser hen behöver. Skolor med social och ekonomisk problematik måste få större resurser. Skolan ska vara en trygg plats och fungera kompensatoriskt och ge likvärdiga förutsättningar så att alla elever kan nå sin fulla potential.

I en grön skola möter eleverna en ickeauktoritär anda med levande elevdemokrati och kritiskt analytiskt tänkande. Elever ska få uppleva rikligt med kultur och rörelse. Pedagogiska metoder ska anpassas efter individen. Läxor ska ersättas av pedagogisk handledning inom skoldagen.

Det behövs många vuxna i skolan. Stora elevgrupper riskerar att leda till otrygga elever och hög arbetsbelastning för personalen.

Det ska finnas en mångfald av olika skolor med olika storlek och pedagogiska inriktningar. Små skolor är viktiga för att värna mångfald och för att säkerställa en trygg skolgång för alla elever. Skolan är ofta hjärtat och själen i byn, och de lokala skolorna är en nödvändighet för landsbygden i ett grönt samhälle. Vi motsätter oss alla tankar på en central högstadieskola och ogenomtänkta nedläggningar av skolor i kommunen.

Äldre

Idag lever människor allt längre och är ofta friska när de går i pension. Livserfarenheten och möjligheten att styra sin egen tid är en fantastisk kraft och äldre bär upp viktiga samhällsfunktioner som föreningsliv, kultur och anhörigvård. Samhället ska inte kräva av de äldre att vara nyttiga. De ska få känna glädje över att kunna bidra men också känna att de har all rätt att vila ut på gamla dar.

Många äldre är i behov av kommunens omsorg och där får det inte sparas eller snålas, och effektiviseringar får aldrig gå ut över omsorgens kvalitet. De äldre ska inte känna att de är en

belastning för personer i deras omgivning. De ska kunna njuta av livets höst omgivna av personal och anhöriga som har tid och ork att ge vård, omsorg och säkerställa en god livskvalité. Detta förutsätter att omsorgen har tillräckliga resurser och att anhöriga får stöd och avlastning när det behövs. Stora resurser krävs såsom pengar, klokskap och empati.

Inom omsorgen ska det råda ett salutogent förhållningssätt, dvs med fokus på det friska hos människan. Omsorgen ska präglas av följsamhet och respekt. Miljöpartiet i Ljusdal ser gärna att personalen äter tillsammans med dem som behöver omsorg. Det främjar aptiten, skapar livskvalité och större gemenskap.

Inom hemtjänsten är det viktigt att ha småskaliga organisationer. Den som behöver hemtjänst ska känna sig trygg med att personalen som kommer är någon hen redan känner. Personalen i sin tur ska ha god kunskap om dem som de tar hand om.

Politiken ska måla upp visioner och ge förutsättningar men också vara lyhörd och våga överlämna en stor del av beslutandet till personalen och de gamla som är berörda.

Lika möjligheter fast vi är olika

Alla vi människor har ett självklart människovärde. Vi skiljer oss från varandra på många sätt. Dessa individuella skillnader bidrar till samhällets rikedom: Könsidentitet, sexuell läggning, språk, etnicitet, kulturellt ursprung, funktionsvariation, fysiska, psykiska och intellektuella förutsättningar - listan kan göras lång. Genom förståelse för allas våra olikheter blir vi som människor mer empatiska, öppensinnade och kreativa och vi får ett öppet och tillåtande samhälle. Denna förståelse och öppenhet bör återspeglas i samhällets uppbyggnad när det gäller fördelning av ekonomiska resurser, attityder hos beslutsfattare och handläggare samt kunskap och empati hos personal som arbetar nära människor. Vi ska kunna vara olika utan att det påverkar vår ekonomiska situation och delaktighet i samhället. Ett jämlikt samhälle är ett samhälle där alla har samma möjlighet till god hälsa, självförverkligande, välbefinnande och frihet att forma sina egna liv oavsett förutsättningar.

Ljusdals kommun ska ligga i framkant när det kommer till alla människors rättigheter. Personer som: har HBTQIA-erfarenheter, avviker från funktionsnormen, har ett annat språk, tillhör Sveriges nationella minoriteter eller på olika sätt frångår samhällets normer måste få ta plats i samhället. Alla vi människor ska vara fria att påverka och bidra till samhället.

Kultur

Kultur är en förutsättning för livskvalité och för ett samhälle som andas. I ett samhälle med fokus på produktion, utveckling och tillväxt agerar kulturen som ett andrum i en alltmer hektisk tillvaro. Människan behöver utrymmen att stanna upp, att reflektera eller bara att få pausa en stund och kulturen ger utrymme för detta. Kulturens kraft stannar dock inte där, utöver att erbjuda andrum erbjuder den också fria rum där människor kan utvecklas.

Kulturen är ett verktyg för att utforska och upptäcka våra invanda och kanske undermedvetna mönster, det ger oss också kraften att ifrågasätta dessa mönster och erbjuda nya riktningar. Kulturen ger livskraft till samhället. Ljusdals kommun måste vara en plats med ett starkt kulturliv. Det ska finnas möjligheter både att utöva och att ta del av kultur. Politiken ska verka för att främja kulturens möjligheter samtidigt som politiken måste hålla sig långt borta från kulturens innehåll. En kultur som inte är fri är en kultur som inte heller är levande.

NATUR OCH MILJÖ

Ljusdal har en storslagen och vacker natur. Vattnet går ofta att dricka ur bäck och älv. Det gäller att bevara det som är friskt och att ta ansvar för och, där det är möjligt, sanera det som är förstört. Det ska gå att andas luften, gå barfota och dricka vatten utan att vara orolig att lida skada av miljögifter. Naturen ska vara frisk och vital och den biologiska mångfalden ska bevaras.

Varsamt jord- och skogsbruk

Ljusdals kommun är rik på skog och jord. Detta är viktiga resurser för djur och natur, men också för att tillgodose människans behov av till exempel mat, byggnadsmaterial och energi. Vi vill skydda och främja småskalighet, biologisk mångfald samt miljö- och djurhänsyn. Betade ängs- och hagmarker är viktiga för att bevara kulturlandskapet och dess rika biologiska mångfald.

Den biologiska mångfalden ska inte reduceras genom ensidig odling och olämpliga jordbruksmetoder. Jordbruk i Ljusdal, framförallt ekologiska, för en ojämn kamp med importerade livsmedel med låga priser från länder med sämre miljökrav och där människor och djur behandlas sämre. Vi vill göra allt vi kan för att utjämna den konkurrensen genom att upphandla ekologiskt och lokalproducerat till våra offentliga verksamheter.

De senaste 150 åren har den svenska skogen brukats för att maximera den ekonomiska avkastningen med alltför liten hänsyn till hållbarhet och ekologi. Vi är många som beklagar detta och EU har riktat skarp kritik mot den svenska modellen.

Stora kalhyggen, utarmning av arter och ekosystem, enorma arealer med skogsbilvägar och återplantering med snabbväxande monokulturer har resulterat i de trädplantager som numera täcker en överväldigande del av den ursprungliga svenska skogsmarken. Den lilla rest av gammelskog som finns måste få stå kvar. De står som facit för genuint hållbara och produktiva ekosystem och är våra läromästare. Det är bättre att samarbeta med naturen än att motarbeta den.

Kalhyggesbruk är ett hot mot den biologiska mångfalden, bidrar till artdöden. Dessutom tar det mycket lång tid för nyplanterade träd att kompensera för de utsläpp som sker vid avverkningen. Den tiden har vi inte idag när utsläppen av växthusgaser borde ha minskat för många år sedan...

På senare år har många börjat anamma andra metoder som alternativ till kalavverkning. Dessa metoder ökar den biologiska mångfalden och minskar artdöden. Många anser också att dessa kalhyggesfria metoder är lika lönsamma som trakthyggesbruket över tid eftersom man slipper kostsamma markberedningar och planteringar, dyra och skadliga skogsbilvägar samt de monokulturer som bjuder in skadegörare, t ex granbarkborren. Skogen mår bättre och människor och djur får behålla sina kära skogsområden.

De träd som avverkas bör i huvudsak användas i långlivade produkter som till exempel byggnader och möbler och i mindre grad till papper, förpackningar och ved som ytterligare spår på koldioxidutsläppen. Stubbar, kvistar och rötter behöver i stor grad bli kvar i skogen för att komposteras och gödsla marken. De är viktiga för många organismer i det ekologiska kretsloppet.

Ljusdals kommun äger 4 400 ha produktiv skogsmark. Miljöpartiet i Ljusdal vill att Ljusdals kommun blir en föregångare avseende varsamt, hållbart skogsbruk genom att skydda alla skogar med höga naturvärden och de som är över 120 år samt övergå till ett kalhyggesfritt skogsbruk i övriga skogar. Fördelar med detta vore en på sikt bättre skoglig ekonomi, ökade möjligheter för ekoturism, gynnad biologisk mångfald samt främjande av klimathänsyn, friluftsliv och rekreation.

Strandskydd

Sverige är rikt på sjöar, vattendrag, hav och kuster. Stränderna är viktiga på flera sätt. Allemansrätten i Sverige ger människor rätt att vistas kring vatten och stränder för rekreation och avkoppling. Stränderna är också viktiga för djur och växter, för den biologiska mångfalden. Effekter av klimatförändringar leder till mer översvämningar, och det är än mer viktigt idag att inte bygga för nära vattnet.

I Ljusdals kommun finns många stränder där det kan vara frestande att förlägga byggnader. Men det är viktigt att värna natur och djurliv och tillgängligheten till stränder för allmänheten. Tillgången till stränder får inte bli en klassfråga, där de rika kan köpa sig en sjötomt och stänga andra ute.

Strandskyddets regelverk har förändrats så att det är lättare bygga nära vatten. Här finns en stor risk att många värdefulla ställen inte kommer att kunna fredas och att byggnader kommer att uppföras så nära vattendrag att de drabbas av fuktskador och översvämningar. Vi ser positivt på att glesare trakter får ett mildare regelverk men vi ser inte det som en god idé att för all framtid bygga igen vackra sträckor eller naturkänsliga områden. Det är viktigt att det inte byggs på ett sätt som äventyrar god ekologisk status i sjöar och vattendrag. Vi vill dessutom gärna att det i Ljusdals kommun ska finnas några orörda sjöar helt utan byggnader. Vi vill fortsätta med en restriktiv hållning så att vår strandrikedom förblir en rikedom för både framtida och nu levande generationer samt de vilda djuren.

Våtmarker

Våtmarker är bland de mest artrika miljöerna i Sverige och är viktiga för den biologiska mångfalden. De bidrar också till en mängd olika ekosystemtjänster som vi är beroende av. Ett exempel är vattenrening. Eftersom våtmarker kan binda koldioxid spelar de dessutom en viktig roll i arbetet med att bromsa klimatförändringarna. Våtmarker kan även reglera vatten när det finns för mycket eller för lite av det i landskapet.

Våtmarkernas areal i Sverige har minskat kraftigt och påverkats av oss människor det senaste seklet. Utdikningen av våtmarkerna leder till stora koldioxidutsläpp. Många växter och djur som är beroende av våtmarker har minskat kraftigt och är numera rödlistade. Översvämningensrisken har ökat eftersom den mark som tidigare samlat upp vattnet har dränerats och i vissa fall även bebyggt. Andra negativa effekter är minskad grundvattenbildning och mindre motståndskraft mot torka för både människor och djur. Miljöpartiet i Ljusdal vill att kommunen initierar återställning, restaurering och nyanläggning av våtmarker där det är möjligt.

Mat

Vilken mat som läggs på tallriken spelar roll. Miljöpartiet i Ljusdal vill ha ekologisk och klimatsmart mat på tallriken, mat som är god, näringsrik, giftfri och närproducerad. Köttkonsumtionen måste minska. En näringsriktig måltid kan komponeras med mindre kött och fisk om vegetariska proteiner används, vilket också ger lägre kostnader.

De kommunala bispisningarna och tillagningsköken ska arbeta aktivt för att en större del av maten ska vara växtbaserad, matsvinnet ska minska och att vegetariska och veganska alternativ ska vara lättillgängliga och självklara. Vi vill ha många kommunala tillagningskök. Maten ska lagas så nära där den ska ätas som möjligt även om det innebär ökade kostnader i kronor och ören, allt kan inte värderas i pengar.

Giftig vardag

Radium dödade nobelpristagaren Marie Curie - hon hade ingen aning. Röntgen är livsfarlig i höga doser, kvicksilver var en spännande leksak, men livsfarligt giftig. DDT sprider dioxiner, ett gift i bröstmjolk, hormoslyret dödar natur och biologisk mångfald. Freonet bryter ner ozonskiktet. Plast tar ofta lång tid att brytas ner och skräpar ner vår natur och våra vatten med stora konsekvenser för djur och växtliv. Mikroplaster sprider sig i natur och i människor. Växtgifter och PFAS söker sig ner i grundvattnet och vissa av dem ligger kvar för evigt. Mängden gifter, och plast i världen ökar hela tiden och vi vet ännu mycket lite om vilka konsekvenser detta kan leda till.

Det måste bli stopp på de enorma mängder nya kemikalier som alltid beskrivs i bästa ordalag när de lanseras. Att backa från detta förgiftande av människor och natur är en stor utmaning. Ljusdals befolkning, näringsliv och förvaltningar måste ta sitt ansvar. Ljusdals kommun ska sluta använda produkter vars effekter är känt skadliga och tillämpa försiktighetsprincip gällande nya produkter med okända effekter.

KLIMAT OCH ENERGI

Klimatet kan inte vänta

Det är bråttom nu. Klimatförändringarna är redan här. Skogar brinner, samhällen översvämmas, stormar och skyfall drabbar hårt. Samhället behöver ställa om så fort som möjligt. Det behövs krafttag för att klara av det mål som världens länder kom överens om i

Paris 2015. Målet som handlar om att uppvärmningen av jorden ska stanna vid 2 grader, helst 1,5.

Kommunen, näringslivet och kommuninvånarna måste alla hjälpas åt, dels för att minska koldioxidutsläppen, men också för att minska vår energianvändning genom omställning, hushållning och effektivisering. Ett samhälle som är beroende av mycket energi är ett sårbart samhälle.

Energianvändningen ska i högre grad ske på naturens villkor. Vi behöver acceptera att elförbrukningen behöver anpassas efter när elen är tillgänglig. Det kan innebära att ladda batterier och använda hushållsmaskiner när tillgången på el är hög. Samhället behöver också utveckla och tillämpa fler metoder för att balansera energitillgången.

När förståelsen ökar för de hot klimatförändringarna innebär finns det en risk att panik uppstår. I den paniken kan destruktiva, illvilliga och illa genomtänkta åtgärder släppas fram. Kärnkraft lyfts fram som räddaren. Ekologisk mat påstås vara sämre för klimat än konventionell odling. Orimligt trång djurhållning kan plötsligt kallas klimatvänlig och på så vis bli legitim i vissas ögon. Miljöpartiet i Ljusdal vet att kärnkraft är farlig, sårbar och ohållbar. Den ska inte användas! Klimatkrisen får inte skapa nya kriser. Världen måste stoppa klimatförändringarna, men det ska inte ske till priset av miljö, djurrätt eller demokrati. I arbetet för att stoppa klimatförändringar behöver det finnas en medvetenhet om helhet, etiska principer och om de planetära gränserna.

Det handlar om en balansgång. Energianvändning tär på planeten. Elbilar och solceller behöver mineraler som bryts i smutsiga gruvor. Vindkraft kan skada djurliv. När biomassa tas ur skogen kan biologisk mångfald hotas. Det bästa är att använda mindre energi. Det ger ett mindre sårbart samhälle, och varje sparad energienhet är en undviken miljöskada. Men den energi som ändå används, behöver provas noga så att uttaget gör minsta möjliga skada

Energikällor

I Ljusdal används mycket energi till uppvärmning och till transporter av människor och varor. Transporterna skapar stora koldioxidutsläpp. Användningen av fossila bränslen måste minska snabbt. För att ersätta den fossila energin behövs, förutom energieffektivisering och sparande, andra energikällor.

Vindkraften är en förnybar energikälla som människor har haft nytta av sedan historiens gryning. Vinden har torkat mat och kläder. Den har drivit båtar, malt spannmål och sågat timmer. Under en historiskt kort period, då rovdriften av fossilenergikällorna har dominerat energimarknaden, har vindkraften marginaliserats. Miljöpartiet i Ljusdal har en positiv syn på vindkraft. Utbyggnaden av vindkraft behöver dock ske med varsamhet. Inte alla platser lämpar sig för vindkraft och på vissa håll är störningar för natur och för människor för stora. Vi hoppas på och ser fram emot framtida vindkraftverk som är bättre integrerade i ekosystemen än de är idag. Vindkraften kommer sannolikt spela en stor roll när fossilbränsleeran ebbar ut.

Solenergi kan användas i mycket högre utsträckning än idag. Antalet solcellsanläggningar ökar i Ljusdal. Kommunen ska stödja utvecklingen av både solvärme och solceller. Kommunen ska installera solceller på sina fastigheter och underlätta för privatpersoner att installera solenergi. Kommunen ska undersöka möjligheten att använda solvärme i fjärrvärmesystemet för att minska behovet av biomassa.

Ljusdal är rikt på **vattenkraft** och det kommer fortsätta vara en viktig energikälla långt framåt. Vattenkraften ska dock inte byggas ut ytterligare. I framtiden drömmer vi om

brusande älvar där vattnets krafter släpps loss. Redan idag ska mer vatten släppas förbi för att undvika torrfårar och gynna fiskar och den biologiska mångfalden.

Bioenergi behövs för att ställa om till fossilfritt. Men all bioenergi är inte bra, och dessutom räcker inte biomassan till för alla behov av energi. Att använda avfall till att tillverka fordonsbränsle är ett bra sätt att ta tillvara biomassa. Användning av skogens produkter till uppvärmning bör ske med varsamhet.

Idag får Ljusdals kommuns fjärrvärmeverk uteslutande sin värme från bioenergi. För att minska de bioenergibaserade koldioxidutsläppen bör fjärrvärmeverken i kommunen bredda sin verksamhet och komplettera med alternativa värmekällor utöver bioenergin. Kommunen bör även se över möjligheterna att lagra mer värmeenergi. Vi ser möjligheter för fjärrvärmens i kommunen att utvecklas och spela en större roll i att tillgodose invånarna i tätort med lokalproducerad och miljö- och klimatvänlig värme.

Kärnkraften är livsfarlig och dyrare än de flesta andra energikällor. Ett mycket komplicerat sätt att koka vatten. Reaktorhaverier är ovanliga men deras effekt är oöverskådliga. Kärnkraftverken skapar en sårbarhet och är en stor säkerhetsrisk. Tjernobyl ligger 200 mil bort men fortfarande finns Cesium i våra marker och bestrålar vegetationen vilket leder till att det fortfarande kan vara farligt att äta den mat som kommer ur skogen. Urangruvorna förstör naturområden samt är skadliga för lokalbefolkningen och dem som tvingas arbeta där. Avfallet behöver hållas från natur och befolkning i 100 000 år, dvs kanske 30 gånger så lång tid som det har gått sedan pyramidbyggena.

Vi tar avstånd från beslutet om slutförvar och menar att det är viktigt att sådana beslut enbart fattas utifrån miljö- och säkerhetshänsyn, och att de aldrig får fattas utifrån politisk taktik. Miljöpartiet i Ljusdal motsätter sig all kärnkraft såväl med gammal som med ny teknik. Vi motsätter oss uranbrytning både i Sverige och utomlands. Miljöpartiet i Ljusdal vill att den el som upphandlas inom kommunens verksamheter ska vara miljömärkt.

Transporter

I klimatkrisens spår är det viktigt att öka förutsättningarna för människor att minska sitt bilåkande eller att leva utan egen bil.

Kollektivtrafiken behöver utvecklas i kommunen. Framför allt i norra och västra delarna av kommunen behöver turtätheten öka. Regionen och dess förvaltning X-trafik ansvarar för kollektivtrafiken i länet. Men det behövs också att kommunledning är vaken och pådrivande för att ta in behov av kollektivtrafik vid utveckling av kommunen och att lyfta Ljusdals behov i de regionala sammanhangen. Vid vissa tillfällen kan kommunen behöva satsa egna pengar för att stödja en satsning på en kommundel eller för att få till stånd en förändring i resvanor i kommunen.

Ljusdal är en glest befolkad kommun och många invånare kommer även i fortsättningen ha långt till bussen eller tåget. För dem finns Närtrafik, som region driver. Närtrafiken behöver utvecklas och erbjuda fler turer.

Med bättre kollektivtrafik, och med samåkning och bilpooler kan bilberoendet minska. Men för många kommer det även i fortsättningen vara nödvändigt att äga en egen bil. Priset på fossila drivmedel kommer att stiga i takt med minskad råvarutillgång och större insikt om klimatproblematiken. Det är viktigt att underlätta för människor att byta till fossilfria drivmedel i sina fordon. Biodrivmedel kan vara en lösning för en del. Elbilar för andra. Ljusdal har allt att vinna på att snabbt ställa om fordonsflottan, eftersom bilen är så viktig för många i kommunen. Förutsättningarna för denna omställning är goda eftersom det finns stor kunskap och färdighet ute på våra verkstäder och i befolkningen.

Konsumtionsbaserade utsläpp

Ljusdals kommuns stora arealer erbjuder en stor rikedom på uttagbar energi. Vattenkraft från tre älvar, enorma skogsarealer, stora ytor som hyser en mängd vindkraftverk och en god potential för solenergi. Eftersom det bor färre än 20 000 människor i kommunen är belastningen från kommuninvånarna inte så väldig jämfört med denna potential. Sett på det viset kan vi se kommunen som en kommun med rätt god balans gällande koldioxidproduktion kontra konsumtion. Frågan är om det är en rimlig beskrivning.

Ett annat rimligare sätt är att se på hur mycket klimatskadliga utsläpp Ljusdalsborna medverkar till per person genom sin konsumtion. Eftersom medelinkomsten är relativt låg i en nationell jämförelse kan vi anta att även utsläppen är något lägre jämfört med Sveriges befolkning. Men Sverige å andra sidan har en utsläppsnivå som är flerfaldigt högre än det som jordens klimat tål. Även Ljusdals invånare behöver vara med och ta ansvar för klimatet.

Miljöpartiet vill satsa på att kommunens förvaltningar tar krafttag för att minska sin andel av utsläppen men också att stödja en utveckling där näringslivet och den privata konsumtionen kan minska sin andel. Alla aktörer behöver hjälpas åt!

Klimatanpassning och risker i ett varmare klimat

Klimatförändringarna är redan här. Självklart ska alla göra allt som går för att minimera den globala uppvärmningen, men samtidigt behöver samhället anpassas till att klara av ett mer ostadigt klimat. Ljusdal behöver ha beredskap att klara bränder och översvämningar. Bebyggelse nära vatten bör undvikas. Skogsbruket måste ske på ett sätt som motverkar risken för stora skogsbränder. Långvariga värmeböljor kan drabba äldre och svaga hårt. Det behövs bättre förmåga att sänka inomhustemperatur i bostäder och på äldreboenden och stor uppmärksamhet på tecken på uttorkning hos de äldre inom äldreomsorgen. Gröna tak, med sedum eller annan växtlighet, kan samla ihop plötsliga skyfall. Genomtänkta förberedelser för ett ändrat klimat är livsviktiga.

EKONOMI OCH ORGANISATION

Ställ om

Miljöpartiet i Ljusdal vill ställa om från hårda värden till mjuka, från fokus på pengar och tillväxt till fokus på människor och omsorg. Vi tror att alla skulle må bättre i en sådan värld. Ljusdal är en del i en omfattande global helhet, med svält, förtryck, översvämningar, skogsbränder, en pågående klimatkris, artutrotning och listan kan tyvärr göras lång. Ljusdal tillhör den rika världen och vi som bor här behöver inse att vår materiella standard inte kan växa vidare. Vi behöver dela på resurserna och vara beredda på en livsstilsomställning

Med grunden i ekologiska tankar, där energi i ekosystemen cirkulerar många gånger, så vill vi även göra den kommunala ekonomin mindre linjär och hierarkisk samt gynna cirkulära flöden och värna mer decentraliserade och demokratiska metoder.

Hela kommunen

Hela kommunen ska leva. Ljusdal har med sin stora yta och med de fem kommundelarna Järvsö, Ljusdal, Färila, Loos och Ramsjö stora utmaningar att skapa jämlika villkor i hela kommunen. Vi vill att kommunen ska utveckla en kraftfull lands- och glesbygdspolitik.

Glesbygden har sina fördelar och glädjeämnen. Ren luft, friskt vatten, djupa skogar, vackra sjöar, åar och älvar. Fyra älvar drar genom kommunen. Ljusdals glesbygd lockar till kontemplation, turism, sommarboende, skidturer, sparkåkning, vandring, svamp- och bärplockning. Här finns vindkraft, vattenkraft, bioenergi och solbelysta tak. Vi vill att en ansenlig del av vinsten och skatten på dessa energislag ska stanna i de trakter som dessa rikedomar utvinns i.

Vi tror på småskalig företagsamhet där lokal och ekologisk produktion värnas. Både av strukturella och pedagogiska skäl vill vi gärna pröva tankar som etablerande av kommunägda kor och andra liknande satsningar. Kanske kan kommunen betala ut viss del av lön i form av lokal valuta som kan stimulera lokal handel och lokal produktion och vidareförädling.

Att bo i glesbygd kan innebära vissa svårigheter för individen. Dåligt eller obefintligt med kollektivtrafik. Långt till affär och laddning och tankning. Valfärd som ständigt är hotat. Kommunen behöver ta ansvar för alla sina invånares möjligheter att leva ett bra och tryggt liv.

Miljöpartiet i Ljusdal försöker hitta sätt att hantera brist på helhetssyn i de kommunala verksamheterna. Brist på helhetssyn drabbar glesbygden och byarna extra hårt. Nedläggning av skola eller omsorg på en liten ort kan drabba arbetstillfällen, handel och andra samhällsviktiga funktioner på ett förödande sätt. Här behövs andra verktyg för att bedöma effekter som inte lätt kan mätas i kronor och ören. Lokalbefolkningens intressen och engagemang är ovärderligt. Miljöpartiet i Ljusdal ser positivt på intraprenaden i Ramsjö, där de som har störst kunskap om sitt samhälle ser till helheten för sin bygds bästa. Vi vill värna denna, och vi menar att det är viktigt att få på plats en liknande organisation i Loos och andra glesbygdsområden i kommunen. Samarbete mellan skola, bibliotek, omsorg, gata-park med lokalbefolkningen är nödvändigt om inte den offentliga servicen ska halta.

För oss är det en självklarhet att kostnad per elev och kostnad per omsorgstagare ska tillåtas vara högre i småskaliga enheter i glesbygd. Rättvisa räknas inte i kronor per individ. Rättvisa är att få bästa tänkbara levnadsvillkor var än en växer upp eller blir gammal.

Vi värnar skolan i Loos och vill i det längsta – så länge elever och föräldrar vill – hålla igång högstadiundervisning i Loos. Visst kan eleverna få åka ner till Färila emellanåt till exempel, men de ska ha möjlighet att känna var de hör hemma.

Pengar är inte allt...

Ekonomi är inte bara siffror, lönsamhet och skatteintäkter. Ett rutsystem med kostnadsposter kan aldrig återspegla de verksamheter som finansieras av summorna. Ekonomer och högre chefer behöver vara grundligt insatta i det som sker ute i verksamheterna.

Vid mera ytliga kalkyler kan större enheter lätt framstå som billigare än flera mindre. Men dessa kalkyler innehåller en alltför begränsad syn på för- och nackdelar. Ofta offras stora sociala värden vid centralisering vilket i slutändan leder till lidande och nya utökade kostnader. Det är viktigt att komma ihåg att den kommunala ekonomin har ett mycket bredare ansvar än privatekonomi och näringslivet. Olyckligtvis glöms detta ibland bort av debattörer som pratar i strikt företagsekonomiska termer. Innan ekonomiska nedskärningar görs är det viktigt att se vilka konsekvenser det får för samhället i stort. Nedskärningar och frysta anslag kan leda till hög arbetsbelastning för de anställda, sämre verksamhet för invånarna och utflyttning från bygden. Ofta kan detta dessutom leda till extra kostnader med sjukskrivningar eller minskade skatteintäkter.

Miljöpartiet i Ljusdal tror på människans inneboende kraft. Denna behöver fångas upp och tas till vara hos alla som bor i och kommer till kommunen. Kommunen är beroende av alla eldsjälar som stöttar och hjälper varandra. Anhöriga tar ett stort ansvar, andra som är aktiva i sin lokala kultur- eller idrottsförening och alla andra som engagerar sig i civilsamhället. Delaktighet, jämlikhet och tillit växer fram i den sociala ekonomin. Det sociala kapitalet stärker välfärd och samhälle och gör vardag och omställning lättare att hantera.

...men kan ge mjuka värden

Ljusdals kommun har råd att ha en bra standard inom skola och omsorg! Miljöpartiet i Ljusdal är beredd att höja skatten om det krävs för att garantera den grundläggande välfärden. En omställning till mjuka värden innebär bland annat att garantera att det finns gott om personal i skola och omsorg. Miljöpartiet i Ljusdal vill värna allas rätt till ett värdigt liv oavsett funktionsvariation. Inga barn ska behöva leva i fattigdom. Vi vill utveckla socialtjänsten så att familjer ska få den hjälp och det stöd de behöver. Vi vill välkomna flyktingar även i fortsättningen.

Kulturen och föreningslivet är en viktig del i det demokratiska samhället. Vi ser gärna att det finns resurser för att erbjuda stöd till en mångfald av föreningar som förverkligar drömmar. När det gäller stora satsningar på anläggningar och elitidrott vill vi noga granska kalkyler och konsekvenser. Det är svårt att få råd med allt.

Arbeta mindre - lev mer

De senaste 150 årens tekniska utveckling har möjliggjort att tunga, farliga och monotona arbetsuppgifter har ersatts av maskiner och robotar. Personalkostnad har blivit förhållandevis dyr i jämförelse med kapitalkostnad. Maskiner och robotar kan inte ersätta närvarande, empatiska människor i t ex skola och omsorg, men behovet av arbetskraft har minskat i många andra sektorer. Trots detta ligger normen om 8-timmarsdag kvar sedan decennier.

Vi tror att många skulle må bra av att arbeta mindre och leva mer. Med kortare arbetstid skulle omsorgsarbetare hinna ta igen sig mellan arbetspassen och sjukskrivningarna minska. Föräldrar skulle få mer tid för sina barn, och människor skulle ha mer tid att lägga på till exempel kultur, skidåkning och frivilliga insatser i samhället.

Vi anser att jakten på högre status: allt fler apparater, bilar, flygresor och mer eller mindre välbehövliga prylar är ett gissel för jordens natur och människors välmående. Vi tycker att människor ska arbeta mindre och leva mer. Därför strävar vi efter att sänka normalarbetstiden både nationellt och i mindre skala även här i kommunen. Vi ser också positivt på tanken om basinkomst nationellt och att utforska lokala möjligheter för detta.

Jämlikhet & rättvisa

Inkomstklyftorna mellan de rika och de fattiga ökar och det finns idag orimliga orättvisor i samhället. Även när samhället sägs ha god ekonomi finns det många som har svårt att få pengarna att räcka till. De förändringar som kommer på grund av människans rovdrift på natur och klimat orsakas främst av dem som har mer resurser men drabbar mest dem som har det sämst ställt. Att installera solceller eller köpa ekologisk mat kan vara dyrt för många. Utan att göra avkall på klimat- och miljöambitionerna behöver samhället ta ansvar för att omställningen inte drabbar dem med mindre resurser. Det ska vara lätt att göra rätt.

Ett jämlikt samhälle är bättre för alla. Miljöpartiet i Ljusdal vill se ett samhälle med minskade klyftor där de som nu har minst får mer. Stora klyftor bidrar till ett samhälle där alla bara vill ha mer och mer. Detta driver samhället till en strävan efter tillväxt när balans och nerväxt är vad naturen och världen egentligen behöver. Klyftorna kan inte rättas till enbart genom att ge mer åt dem som har minst. Det är istället dags att kräva lönejusteringar där de bäst betalda ska minska sina inkomster. En mycket svår ambition som vi i Miljöpartiet i Ljusdal vill sträva efter.

Miljöpartiet i Ljusdal vill att de som har mest också betalar mest i skatt. Kommunalskatten tar lika stor andel av den fattiga som den rika. En kommunal höjning riskerar därför att slå hårt mot den som har allra minst medan många andra skulle ha råd att betala mycket mer. Samtidigt drabbas de som har det allra minst hårdast av nedskärningar i kommunal verksamhet. Skatt på företagsvinster, moms och andra punktskatter går direkt till statens budget och försvinner alltså bort från bygden. Miljöpartiet drömmer om ett ekonomiskt system där de lokala resurserna också bidrar till det lokala livet.

VÄRLDEN

Ljusdal är en liten del av världen. Men det som sker i Ljusdal påverkar hela världen. Vad vi i kommunen konsumerar, vilka vi samarbetar med, vart vi reser och hur vi reser - det påverkar människor här och på andra sidan jordklotet. Miljöpartiet i Ljusdal vill göra allt som går för att Ljusdals ekologiska fotavtryck ska vara så litet som möjligt. De varor som kommunen köper ska så långt möjligt vara framtagna på ett rättvist och miljövänligt sätt. Kapital ska placeras på ett medvetet sätt och inte gynna fossilindustrin, vapenindustrin eller andra destruktiva aktörer. En anpassning till en global solidaritet kräver kunskap om förhållandena på andra mer utsatta delar av världen.

Ett av de absolut största hoten mot människor och natur är den militära upprustningen och de krig som pågår. Vi ser många oroväckande trender med auktoritära krafter och galna makthavare. Nu är det extra viktigt med engagemang, folkrörelser och att stötta alla människors inneboende positiva kraft. Fred skapas inte med krig. Världen behöver diplomati, samtal och solidaritet.

Miljöpartiet de Gröna i Ljusdal har en vision om en värld där alla människor kan flytta dit de vill och där ingen människa tvingas fly. I dagens globala värld rör sig människor över gränser mycket mer än förut. Många flyttar på grund av arbete, kärlek eller nyfikenhet på att prova något nytt. Andra flyr från krig, fattigdom och förtryck. Klimatförändringarna har redan startat en ny folkvandringens tid, och än fler kommer att behöva lämna sina hem på grund av dessa och kommande klimatförändringar. Ljusdal har alla möjligheter att vara en fristad för människor på flykt.

SLUTORD

Vårt mål är ett samhälle där alla kan leva goda liv inom naturens ramar, baserat på en insikt om vårt djupa beroende av varandra. Vi är en röst även för dem som inte kan göra sina röster hörda här och nu. Vår ideologi bygger på tre solidariteter:”

- **Solidaritet med djur, natur och det ekologiska systemet**
- **Solidaritet med kommande generationer**
- **Solidaritet med världens alla människor.”**